

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การฝึกอบรม (Training) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้ระยะเวลาสั้น และมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะ สร้างทัศนคติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ ในขณะที่การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นมนุษย์ โดยสมบูรณ์ มีความเจริญงอกงามทั้งด้านจริยธรรม คุณธรรม ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อให้สามารถปรับตัว และใช้ชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ ถึงแม้ว่าทั้ง การศึกษาและการฝึกอบรมจะเป็นกระบวนการ พัฒนาศักยภาพของคนเหมือนกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในแง่ของขอบเขต กล่าวคือการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายที่จะเตรียมคนเข้าทำงาน หรือ ฝึกอบรมคนที่ทำงานอยู่แล้วให้สามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี (To make people fit for the job) ดังนั้นการฝึกอบรมจึงมีเนื้อหา ประเด็น และจุดเน้นเฉพาะเรื่อง ซึ่งหลังจากที่เข้ารับการ อบรมแล้วผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากวิทยากรไป ประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ทันที ในขณะที่การศึกษามุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคน ดังนั้นระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาจึงต่อเนื่องยาวนานมากกว่าระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม เนื่องจากมีเนื้อหาวิชาหลากหลายเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางใน การตัดสินใจประกอบอาชีพต่างๆ ตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลได้ในอนาคต หลังจากสำเร็จการศึกษา

การฝึกอบรมจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หากปราศจาก หลักสูตรที่ดี ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญที่เปรียบเสมือนแผนการปฏิบัติงาน และแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เข้าอบรม เป้าหมายสำคัญของการสร้างหลักสูตร คือ การได้มาซึ่งหลักสูตรที่สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่ดีให้แก่ ผู้เข้าอบรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนั้นการสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม จึงเกี่ยวข้องกับการกำหนดหัวข้อและเนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีการ ประเมินผล เทคนิค และสื่อการเรียนการสอน รวมถึงระยะเวลาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์นั้น นอกจากหลักสูตรที่ดีจะสามารถนำไปใช้จัดฝึกอบรมได้จริง และ สามารถช่วยให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมได้แล้ว หลักสูตรที่ดี จะต้องมีการประเมินเพื่อทราบถึงข้อบกพร่อง ตลอดจนได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มี ความถูกต้อง เหมาะสม และทันสมัย อีกด้วย ดังนั้นการประเมินผลการใช้หลักสูตรจึงเป็นขั้นตอน สุดท้ายของกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบการฝึกอบรมและผู้เกี่ยวข้องทราบถึง

ผลสำเร็จของการจัดฝึกอบรม ในแง่การบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรม ผลที่ได้รับจากการฝึกอบรม รวมถึงความเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น หัวข้อและเนื้อหาในหลักสูตร กิจกรรม วิทยากร สถานที่ เวลา และอุปกรณ์ในการฝึกอบรม เป็นต้น การประเมินผลโครงการฝึกอบรมจึงเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนการดำเนินงาน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการจัดฝึกอบรมในครั้งถัดไป

ของเล่นพื้นบ้านมีประโยชน์มากกว่าความสนุกสนาน กล่าวคือ การเล่นของเล่นโบราณที่หลากหลายสามารถกระตุ้นเซลล์สมอง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และจดจำ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันความนิยมในการเล่นของเล่นพื้นบ้านนั้นลดลงอย่างมาก เนื่องจากถูกแทนที่ด้วยของเล่นทันสมัยสำหรับเด็กยุคใหม่ นายทวีทรัพย์ นามขจรโรจน์ ผู้ประสานงานกลุ่มรุ่งอรุณของเล่นพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเครือข่ายชุมชนทำของเล่นการเล่นของเล่นพื้นบ้าน 4 ภาค และการละเล่นเด็กเพื่อการพัฒนาเด็กเปิดเผยว่าของเล่นโบราณกว่า 300 ชนิด กำลังจะสูญหาย และบางอย่างได้สูญหายไปแล้วจากสังคมไทย เพราะสังคมเปลี่ยนไปจากชุมชนท้องถิ่น เป็นสังคมเมือง อีกทั้งเด็กไทยก็ให้ความสนใจกับการเล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือมากกว่า ดังนั้นของเล่นโบราณจึงมีให้ชมในงานที่จัดขึ้นเฉพาะเท่านั้น ซึ่งอาจมีการทำขึ้นเพื่อแสดงหรือสาธิตให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เล่น (เด็กไทยสลักไอที ห่วง 300 ของเล่นโบราณสูญหาย, 2554: ออนไลน์)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา และประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านของเล่นพื้นบ้านล้านนาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา โดยอาศัยความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้าน และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เป็นผู้เข้าอบรม มีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้จัก

คุณค่า และตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ รวมถึงการพัฒนาทักษะการเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ปราชญ์ชาวบ้านจะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านล้านนาไปยังกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ ในลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา ถือเป็นการสืบสานของเล่นพื้นบ้านล้านนา และช่วยให้ของเล่นพื้นบ้านล้านนาไม่สูญหายไปจากชุมชนและสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหาการวิจัย คือ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” หลังจากนั้นนำหลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญจากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเมินแล้วจึงนำหลักสูตรไปจัดเป็นโครงการฝึกอบรมให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน หลังจากนั้นจึงดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมของเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ของเล่นพื้นบ้านล้านนา หมายถึง ของเล่นที่พื้นบ้านล้านนา ที่ปราชญ์ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” ได้รื้อฟื้นขึ้นมาโดยอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์ในการประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ บะข่างไ่ว้ เติ่นกะลา ไม้โก้งแก้ง คอปเตอร์ไม้ไผ่ จักจั่น และ ก้องท้อป ทั้งนี้การเรียกชื่อและสะกดชื่อของเล่นพื้นบ้านล้านนาทั้ง 6 ชนิดนั้นเป็นไปตามที่ปราชญ์ชาวบ้านได้ให้ข้อมูล

3. หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง ของเล่นพื้นบ้านล้านนา ซึ่งประกอบไปด้วยหัวข้อและเนื้อหา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ระยะเวลาของแต่ละหัวข้อ วิธีการประเมินการเรียนรู้ เทคนิคการฝึกอบรมและสื่อการสอน ที่ออกแบบขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าอบรมซึ่งเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาได้รับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการทำและการเล่นของเล่นพื้นบ้านล้านนา

4. ประชากรผู้เกี่ยวข้องในการวิจัย คือ ปราชญ์ชาวบ้านของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” บ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ผู้รู้ในชุมชน, ผู้เชี่ยวชาญจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ผู้บริหาร ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย

5. พื้นที่วิจัย คือ สถานที่ดำเนินการวิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “สลีปิงจัยแก้วกว้าง” ตั้งอยู่เลขที่ 137 หมู่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และโรงเรียนบ้านท่าหลุกสันทราย ตั้งอยู่เลขที่ 191 หมู่ 8 ถนนฟ้าฮ่าม-สันผีเสื้อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

6. ช่วงเวลาที่วิจัย เดือนมกราคม ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2560